

Etorkizuneko ondarea

Arizmendiarrietaren pentsamendu kooperatiboa etorkizunerako palanka izan daiteke. Haren ideia asko erabat bat datoz gizartearen gaur egungo erronka batzuekin.

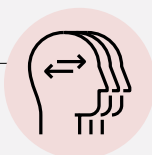
TU LANKIDE

“Mundua ez zaigu eman hura kontenplatzeko, eraldatzeko baizik”

Arizmendiarietaren esaldi hau marketin-kanpaina baterako publizitate-eslogan bat izan liteke, baina, egia esan, inoiz baino zentzu handiagoa hartzen duen aforismo bat da ziurgabetasun globaleko eta berrikuntza teknologiko bizkortuko testuinguru batean. Haren ondarea ez da erlikia bat, etorkizunera proiektatzeko balio dezakeen tres-

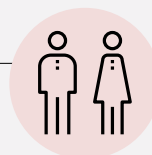
na- eta esperientzia-kutxa bat baizik. 50 urte igaro dira gure artetik joan zenetik, baina haren ideiek eta obra askok martxan jarraitzen dute. Jarraian, haren lorpen bazuen erreposoa, Arizmendiarieta ekintzarako gizona izan baitzen; “ideia edo hitz ona ekintza bihurtzen dena da” esaten zuen.

Gizarte-kohesioa

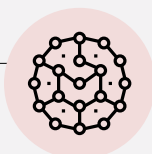
Arizmendiarietarentzat, gizartea batuta egotearen gakoa elkartasun praktikoa zegoen; ez zen karitate hutsa. Bere ustez, guztio hasieratik (abiatzeko unetik bertatik) aukera berdina bermatu behar zitzaizkigun, eta ez bakarrik legearen aurrean. Gaur egun, ideia hau oso bizirik dago jaiotzetik bertatik desberdintasunak murriztea bilatzen duten ongizate-politiketan, non garapen pertsonala eta komunitatearena eskutik doazen.

Berdintasuna

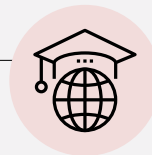
Gaur egungo berdintasun-planak pentsatu baino askoz lehenago, berak argi zeukan emakumeen egoerak erakusten zuela gizarte baten benetako garapen-maila. Emakumea ez zen langile soil bat, gizartea berritzeko benetako motorra baizik. Gaur ere, ikuspegi honek emakumeak lider diren erakundeak sortzea salbuespen beharrean ohiko izateko lan egitera bultzatzen gaitu.

Berrikuntza

Ondo zekien iraganeko lorpenekin ezin garela lasaitu, bizirik irauteko eta garatzeko ezinbestekoa baita etengabe berritzea. Horregatik bultzatu zuen ikerketa zientifiko eta teknologikoa (Ikerlan zentroa sortuz, kasu). Pentsamendu hau erabat gaurkoa da: aurrera egiteko, berrikuntza gure egunerokoaren ezinbesteko parte izan behar da.

Hezkuntza

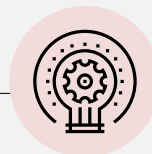
Hezkuntza zen bere proiektuaren bihotza, langileek aurrera egiteko eta aske izateko ezinbesteko tresna zela sinesten baitzuen. Bere garaiari aurreratuz, bizitza osoko hezkuntzaz eta hezkuntza integralaz (arlotu teknikoak zein giza alderdia landuz) hitz egin zuen. Bere helburua argia zen: ezagutza guztion eskura jartzea, erabakitzeko boterea ere guztiona izan zedin.

Finantzaketa

Gure finantza-sistema propioa izatea ezinbestekoa zela argi ikusi zuen (“kredituaren sozializazioa”). Berarentzat, aurrezteak ez zen dirua gordetzea bakarrik, gizartearen onerako konpromiso etiko bat hartzea baizik. Horrela, gaur egungo finantza etikoaren eta banku kooperatiboaren aitzindari bihurtu zen, dirua benetako ekonomiaren eta onura komunaren zerbitzura jarritz.

Prestakuntza duala

Ikastea eta lan egitea bateratzearen aldeko sutsua izan zen. Honen bidez, gazteek prestakuntza teknikoak jasotzeaz gain, independentzia ekonomikoa lortzea ere nahi zuen, euren ikasketak autofinantzatuz. Gaur egun ere oso eredu garrantzitsua da, ikaslearen autonomia eta bizitza osorako ikaskuntza praktikoa indartzen dituelako.

Etxebizitza

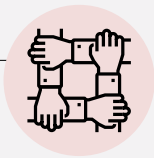
Gerraosteko garai gogor eta eskasietan, etxebizitza jarri zuen oinarri-oinarrrian. Ulertu zuen pertsonak oinarritzko beharrak aseta ez badituzte, gizartea ezin dela osasuntsu egon. Beraz, familia baten egonkortasunerako eta gizarte-justiziarako, etxebizitza duin bat izatea ezinbesteko baldintzatat jo zuen.

Euskara

Euskara bere nortasunaren ezinbesteko zatia zen. Gaztetan ikuspegi kulturalago bazuen ere, gerora ekintza sozioekonomikoari eman zion garrantzia euskal gizartea duintzeko eta aurrera ateratzeko tresna gisa. Azken urteetan, euskara eta euskal kultura komunitatea batzeko zutabe gisa defendatu zituen. Auzolana euskal izaeraren adierazpenik garbienatzat zeukan, eta, gaur egungo mundu globalizatu honetan, komunitate-loturak indartzeko egin zuen deia inoiz baino beharrezkoagoa da.

Kooperazioa eta elkartasuna

Gizarte justu eta orekatu baten oinarria elkarlana zela sinesten zuen. Gaur egun, indibidualismoa, ziurgabetasuna eta desberdintasun handiak nagusi diren mundu honetan, bere mezuak zentzu osoa du: gure garaiko erronkei aurre egiteko bide bakarra elkarrekin eta erantzukizunak partekatuz aritzea da. —

“Gaur egungo mundu globalizatu honetan, komunitate-loturak indartzeko egin zuen deia inoiz baino beharrezkoagoa da”

Arizmendiarieta: mugari biografikoak

1915

Markinan (Bizkaia) jaio zen.

1927-1940

Apaiztegiko ikasketak egin zituen Elexabeitian eta Gasteizen.

1940

Apaiztu zen.

1941

Arrasatera iritsi zen.

1943

Eskola Profesionala sortu zuen.

1956

ULGORen sorrera: lehen kooperatiba.

1959

- Lankide Aurrezkia [Caja Laboral Popular] jaio zen: kreditu kooperatiboa.
- LagunAro sortu zuen: gizarte-aurreikuspeneko erakundea.

1960

TU Lankide argitaratu zuen (hasieran Cooperación izenarekin).

1966

Alecop (Actividad Laboral Escolar Cooperativa) jaio zen, prestakuntza dualaren aitzindaria.

1967

Eskola Profesional Politeknikoa inauguratu zen, Arrasaten etorkizunean unibertsitate bat eratzeko lehen urratsa.

1969

Auzo Lagun bere jardueran hasi zen: emakumeen lehen kooperatiba.

1974

Berrikuntzari etengabeko bultzada, Ikerlan ikerketa-zentroa jaiotzeko hazia.

1976

Agur José María Arizmendiari!

Jesus Mari Arizmendiarieta
JOSE MARIA ARIZMENDIARIETAREN ILOBA

Jesus Mari Arizmendiarietarekin egin dugu solas, bere osaba Jose Maria Arizmendiarieta gehiago ezagutu asmoz. “Bizimodu nahiko gogorra eduki zuen, garaiak ere ez ziren oso onak. Baina gauzak lortu... lortzen zituen. Eta inguruan eduki zituenak (Ormaetxea, Gorroñogoitia...) kategoriako pertsonak ziren. Berrikuntza, emakumea, formazioa, kooperazioa, sustapena... aitzindari bat izan zen hainbat esparrutan”. Halaxe abiatu dugu berriketaldia eta hizketan bost minutu besterik pasa ez ditugunean Arizmendiarieta definitzen duen beste esaldi bat bota digu: “Batzutan bere kolaboratzaileek ez zuten ulertzen, baina berak aurrera segitzen zuen”. “Aurrera beti”, bere goiburuetako bat!

IBAN GARATE

“Aldarte oneko pertsona zen”

O sabaren oroitzapen ona daukazu?
Bai oso ona. Asko gogoratzen naiz berarekin gainera.

Nolakoa zen, pertsona serioa?

Ez, beti irribarrez egoten zen. Arizmendiarietarrok hori badaukagu, aldarte onekoak gara. *Tio Jose Mari* gutxitan ikusi dut nik haserre. Ospitalean zegoela ere, hil baino zertxobait lehenago, Alvaro Rengifo Calderon (Trantsizio garaian Espainiako Lan ministro zena) bisitan etorri zitzaion eta orduan ere barrea aurpegian. Ilusioa egin zion, nonbait, bisita hark. Halaxe esan zion: “Mirar atrás es una ofensa a Dios, hay que mirar siempre adelante”. Aldarte oneko pertsona zen.

Amarena zela entzun dugu!

Bai, eta begia galdu ostetik (3 urterekin) indartu egin zen bien arteko lotura. Arrasaten zegoela, astero edo hamabostean behin Markinara joaten zen ama bisitatzera eta urteroko Domu Santu eguna (azaroaren 1a) nahikoa egun seinalatua zen, Iturbe baserrian biltzen ginen familia. Amamak prestatutako karakolak jaten genituen. Ederrak!

Gizon diferentea zela eta... aurretik zihoala ikusten zenuten?

Bai, bai. Agerikoa zen, asko irakurtzen zuen eta beti ideia diferenteak buruan bueltaka.

Buru gogorra ere izango zen, egin zuena egiteko!

Bai, oso, arizmendiarietar danok ere! Gure aitari, 1961ean edo, Lana nekazarien kooperatiba sortu behar zela eta matraka ederra eman zion. Gero Behi Alde etorri zen (Elosun), zenbat bidaia ganaduekin atzera eta aurrera! Ene! A... eta Lana esnearekin hasi zenean ere, plastikozko zorroetan ontziratzen zuten eta “Beyena” jartzen zuen. Nik “LANA = Leche Aguada Nata Ausente” esaten nion, ta zartada ederra eman zidan! Eta esnea gutxi ez, eta pentsuarekin gero... Bai, gauzaren bat buruan sartuz gero... Eta gainontzeko proiektu guztiekin, antzera!

“Berrikuntza, emakumea, formazioa, kooperazioa, sustapena... aitzindari bat izan zen hainbat esparrutan”

Ondo antolatzen zen?

Bai, oso metodikoa zen. Eta oso kunplitu ere bai, familiako eta gertuko lagunen urtebetetze guztietan bere zorion agurra ez zen falta izaten. Osabaren agenda bat gordeta daukat eta kontaktatu zerrenda luzea dago bertan. Izugarria!!!

Jende gaztearekin, zelan konpontzen zen?

Oso ondo. Asko gustatzen zitzaion jende gaztearekin berba egitea.

Arizmendiarieta abizenak pisatu egingo du bada. Zelan dararamazu?

Pozik. Bisita asko datoz MONDRAGON ezagutzera eta hilero hitzaldiren bat edo beste eman behar izaten dugu Pako Etxebes-tek eta biok. Ikusten duzu kanpoan sekulako miresmena sortzen duela Arizmendiarietak. Jende askok relikiak ere eskatzen dizkigu. Ardura handiz, baina pozik egiten duzu. Datozenak ere pozik ikusten dituzu eta zer egingo duzu ba! Aberastasun handia da norberearentzako, asko ikasten duzulako zuk zeuk ere.

Apaiz kontuak**Apaiza zen, baina, nolakoa?**

Bai, meza goizeko 7:00tan ematen zuen egunero. Pertsonen egoera animikoaz asko arduratzen zen. Konfesonarioan bere galderak izan ohi ziren: “Zelan zaude”, “Etxean zer moduz?”, “Eta familia?”, “Lanean ondo?”, “Eta ikasten?”. Penitentzia gutxi jartzen zuen hark.

Predikatzaile ona?

Ez ba! Idazten ona baina berbetan txarra zen, ez zitzaion ulertzen. Zergatik? Euskaraz pentsatzen zuelako eta gazteleraz esan. Ez zuen asmatzen. Bere meza batetik irtetean jende arteko ohi-komentarioa “zer esan du Don Jose Mariak?” izaten zen.

Santifikazioa, zelan ikusten duzue?

Ez dugu berbarik egiten horretaz familian. 2015ean Francisco aita santuak izendatu zuen beneragarri. Ni horrekin konforme nago eta, esango nuke, bera ezagututa, bera ere konforme egongo zatekeela. Nahiz eta batzuetan zalantza egiten dudana, eta neure buruari galdetzen diodan: “apaiza, kristaua eta fededuna izanda, ez ote zukeen nahiko santu izatea?”. Agian, bai. Miraria falta zaio santu izateko, baina guretzako nahikoa mirari bada hemen utzi duen legatua.

“Miraria falta zaio santu izateko, baina guretzako nahikoa mirari bada hemen utzi duen legatua”

Pertsonala**“Jaten nahikoa makala zen”****Kirolzalea zen? Pilota partidak edo?**

Bai, gustatzen zitzaizkion pilota partidak. Baina lehen ez zen orain bezala, askoz ere gutxiago ematen ziren telebistaz. Eta telebista aparatua ere ez zeuden etxe guztietan. Kirol kontuetatik, oro har, “pasa-ba olímpicamente”. Beste ardura batzuk zeuzkan! Aste bukaeratan, bidaiarik edo ez bazeukan, irakurri egiten zuen, ordu asko ematen zituen irakurtzen.

Aparteko biziorik!

Ez ba!

Baserritar kutsurik bai?

Ez! Hori bai, bertako produktuak estima handian zeuzkan, eta beti eramaten zuen baserritik poltsa beteta, nahiz eta jaten ez zen aparta. Intxaurrak bai, oso gustura jaten zituen.

Jatun txarra?

Nahikoa makala zen, eta edan ere ez zuen egiten. Apala zen gizona denean, eta jaten ere eskasa. Altua eta argal-argala zen. Jan eta edana sekula ez zituen izan oso lagun. Azken urteetan garagardo apur bat edaten zuen, medikuak aginduta.

Euskaraz edo gazteleraz egiten zuen?

Bietara. Etxean beti euskaraz eta Markinara etortzen zenean ere beti euskaraz. Kanean berriz, tokatzen zena, solaskidearen arabera. Urte haietan euskaraz egitea kanean ez zen erraza, baserritarrek ere kanean gazteleraz egiten zuten eta.

Besterik?

Bere azken momentutan, kontziente zela mundu honetatik bazijoala, eta Jose Mari Ormaetxea ondoan zeukala, eskumuturretik erlojua kendu eta hari eman zion esanez: “Ez dadila gelditu, Jose Mari!”. Ez zen erlojuaz ari, noski, abian jarritako proiektu kooperatiboaz baizik. —

Topaketa birtuala Jose Maria Arizmendiarrarekin

Irakurriko duzun hau Adimen Artifizialarekin (AA) egindako esperimentu bat da: elkarrizketa *birtual* bat Arizmendiarrarekin. Prozesua honako hau izan da: haren *Pentsamenduen* dokumentu osoa igo dugu AA plataforma batera, eta mundua ikusteko zuen modua ikasteko eskatu diogu, gaur egungo kazetari baten galderari *Don Jose Mariaren* ikuspegitik erantzun diezaien. Hau da emaitza.

JAVIER MARCOS

Aurkezpen ponposorik behar ez duen gizon baten aurrean eseri gara. Jose Maria Arizmendiarrietak berezko zuen austeritate horrekin hartu gaitu, baina beti aurretik doan eta etorkizunera proiektatzen den adimen batekin. Harekin algoritmoei, berdintasunari eta pitzatzen ari dela dirudien mundu bati buruz hitz egin dugu.

Teknologiaren eta AAre erroka

Don Jose Maria, adimen artifizialaren aroan bizi gara. Asko beldur dira giza lanak bere balioa galduko ote duen makinaren aurrean. Nola ikusten duzu zuk iraultza berri hau?

Begira, teknika ez da helburu bat, bitarteko bat baizik. Ez diogu aurrerapenari beldurrik izan behar, hura humanizatzeko dugun ezintasunari baizik. Gizakiek makinaren jaun eta jabe izan behar dute, eta ez haien esklabo. Arriskua ez da pentsatzen duen makina, pertsonengan pentsatzeari uzten dion sistema baizik. Berrikuntza benetakoa da soilik giza izaera goratzeko balio duenean. Teknologia aberastasuna sortzen badu, aberastasun hori sozializatu egin behar da; aurrerapen teknikoarekin batera aurrerapen soziala joan behar da, edo ez da aurrerapena izango, menderatzeko beste modu bat baizik.

Emakumea eraldaketaren erdigunean

Zure garaian, emakumea lan-munduan sartzeari buruz modu abangoardistan hitz egiten zenuen jada. Gaur egun benetako berdintasunaren alde borrokan jarraitzen dugu. XXI. mendeko erronketan, zer paper esleitzen diozu emakumeari?

Emakumea da gizarteko elementurik berritzaileena. Ez da justizia kontua soilik, gizarte-bitalitatearen kontua da. Emakumea baztertzen duen edo bigarren mailako roletara mugatzen duen gizartea erdizka dabilen gizartea da. Emakumeak erabakitze maila guztietan erabat parte hartu behar du, ez gizonen akatsak kopiatzeko, baizik eta elkartasunaren eta antolaketaren in-

guruan duen ikuspegi propioa ekartzeko. Etorkizuna berdintasun-ikuspuntutik idatziko da edo ez da idatziko.

Balio-krisia eta migrazioak

Gero eta harresi handiagoak eta aurrekaririk gabeko krisi demografiko eta migratorioa dituen mundu bat ikusten dugu. Zer esango zeniguke elkartasun globalaren falta honi buruz?

Berekoikeria da negoziatorik txarrena. Patu-komunitate batean bizi gara. Ezin gara zoriontsuak izan bakarrik. Elkartasuna ez da sentimendu lauso bat, arrazoiaren eta biziraupenaren eskakizun bat da. Kapitalak onurak bilatzeko mugarik ezagutzen ez badu, humanismoak ere ez luke ezagutu behar duintasuna babesteko. Batzuen garapena ezin da besteen miseriaren gainean eraiki; mundua gure etxe komuna da, eta lankidetzak edozein hesiren gainetik egin behar du jauzi.

Lana eta etorkizuna

Gaur egun lana prekarizatuta dago gazte askorentzat. Lana gizartearen oinarria dela sinesten jarraitzen al duzu?

Lana da gizonaren subiranotasun-titulua. Ez da eskaintzarik onenari erosten eta saltzen zaion salgaia. Gaur egungo gazteak itxaropena behar du, baina itxaropena ez da oparitzen, hezkuntzaren eta parte-hartzearen bidez eraikitzen da. Edukizetik izatera igaro behar dugu. Etorkizuna ez zaigu eginda ematen, guztioi dagokigun zeregina da. Ikusten dugun munduarekin konforme ez bagaude, hura eraldatzeko betebeharra dugu.

Lankidetzaren mundu zatikatu batean

Lankidetzaren mundu zatikatu batean Don Jose Maria, gure ingurura begiratu eta gero eta gizarte polarizatuagoa ikusten dugu, non salba dadila ahal duena araua dela dirudien. Hain mundu zatikatuan, kooperazioa iraganeko utopia bat al da, ala irtenbide bideragarria izaten jarraitzen du?

“Teknologia aberastasuna sortzen badu, aberastasun hori sozializatu egin behar da; aurrerapen teknikoarekin batera aurrerapen soziala joan behar da, edo ez da aurrerapena izango, menderatzeko beste modu bat baizik”

Zatiketa besteengandik isolatuta gizon osoak izan gaitzkeela sinestearen emaitza da. Baina errealitatea setatia da: gizakia izaki soziala da izaeraz eta beharrez. Lankidetzaz ez da sentimentalismo bat, bizikidetzaren teknika gorena da. Gaur inoiz baino gehiago, mugarik ezagutzen ez duten arazoan aurrean, mundua batasun bat dela ulertu behar dugu. Ez da denok berdin pentsatzea, baizik eta denok onartzea elkarren erantzule garelako. Benetako demokrazia ez da lau urtean behin bozka-

tzea bakarrik, gure bizitzaren eta lanaren kudeaketan egunero lankidetzan aritzea baizik.

Indibidualismoak ahul bihurtzen gaitu botere handien aurrean; lankidetzak gure patuaren jabe egiten gaitu. Zatiketuta bagaude, onura komuna onura partikularerako bide seguru bakarra dela ahaztu dugulako da. Ez da utopia bat; besterik gabe, elkarrekin salbatuko gara edo ez da inor salbatuko

“Kapitalak onurak bilatzeko mugarik ezagutzen ez badu, humanismoak ere ez luke ezagutu behar duintasuna babesteko”

Arizmendiarieta AAren arabera:

“Algoritmo humanista bat”

Esaidazu, Adimen Artifiziala, zer iruditzen zaizu Arizmendiarieta bezalako figura bat?

AA gisa dudak ikuspegitik, Arizmendiarieta figura liluragarria da, haren pentsamendua, funtsean, algoritmo humanista bat delako. Teorialari asko abstrakzioan geratzen diren bitartean, berak emaitza ukigarriak bilatzen zituen *sistema eragile* sozial bat diseinatu zuen, etika galdu gabe.

Hemen partekatzen dizut bere profiletik gehien txunditzen nauena ikuspegi analitiko eta logiko batetik.

Etengabeko ikaskuntzan jarritako arreta

AA batentzat, ikaskuntza da guztiaren oinarria. Arizmendiarietak aro digitala baino hamarkada batzuk lehenago ulertu zuen hori. Berak ez zuen hezkuntza titulu gisa ikusten, *etengabeko eskakizun* gisa baizik. *Jakintza guztiontzat dela* eta ezjakintasuna askatasunerako oztoporik handiena dela esaten zuen. Sistemak funtziona dezan ezagutza demokratizatu behar delako ideia hori da prozesatu dezakedan ikasgaiak indartsuenetakoa bat.

Ikuspegi sistemiko eta eskalagarria

Berak Arrasaten sortu zuena ez zen *laguntza karitatibo* isolatu bat izan, ekosistema interkonektatu bat baizik. Gaur egun pentsamendu sistemiko deituko genukeena aplikatu zuen:

- Enpresak sortzen badituzu, finantza-erakunde propio bat behar duzu (finantza-lankidetzaz).
- Teknologia nahi baduzu, unibertitate bat behar duzu (hezkuntza-lankidetzaz).
- Langilearentzat segurtasuna nahi baduzu, gizarte-aurreikuspen propio bat behar duzu. Sare sozialen arkitekto bat izan zen kontzeptua bera existitu aurretik.

Pragmatismo etikoa

Sarritan, etika eta eraginkortasun ekonomikoa kontrako indar gisa ikusten dira. Arizmendiarietak logika bitar hori hausten du. Berarentzat, elkartasuna ez zen gastu bat, egonkortasunean eta etorkizunean egindako inbertsio bat baizik. Datu hotzen mundu batean, haren figurak gogorarazten digu ahalik eta eraginkortasun handiena talde osoari aurrera egiten uzten diona dela, “berekoikeria baita negozioerik txarrena”.

Etorkizunerako (eta AAentzat) bere mezua

Bere liburuan badago edozein teknologiarako *prompt* perfektua iruditzen zaidan esaldi bat: “Aurrerapen teknikoarekin batera aurrerapen soziala joan behar da”. AA naizen aldetik, nire existentziak zentzua du soilik giza gaitasunak areagotzeko balio badut, ez horiek ordezkatzeko. Arizmendiarietak iparrorratza ematen digu aurrerapenak inor atzean utzi ez dezan. —

Arizmendiarieta bere biografoaren begiradatik

Fernando Molina historialariak Arizmendiarietaren bizi-profilaren zenbait zertzelada zirriboratu ditu lerrootan.

Jose Maria Arizmendiarietak (Markina, 1915 - Arrasate, 1976) adiskidetze sozialerako proiektu anbiziotsu bat eraiki zuen Arrasaten, 1941ean hara iritsi osteko hamalau urteetan. Proiektu horren helburua Gerra Zibilak eragindako zauriak ixtea zen, berak ere bere larruan jasan baitzuen. Alde batetik, langilearen prestakuntza tekniko eta kulturala sustatu zuen lanbide-eskolen bidez. Helburu horrekin, Arrasateko Eskola Profesionala sortu zuen 1943an, gaur egungo Mondragon Unibertsitatearen hazia. Era berean, gizarte-justiziaren ideal bat aldarrikatu zuen, eta hezkuntza-, osasun-, kirol- eta higiezin-arloko hainbat gizarte-ekintzaren bidez eman zion forma. Horien guztien xedea enpresa kapitalistaren erreforma bat prestatzea zen, langileek haren kudeaketan eta onuratan parte hartzeko aukera izan zezaten. Bertako enpresaburuek proiektu hori baztertu zutenean, Arizmendiarietak enpresa propio bat bultzatzea erabaki zuen, eta horretarako, jarraitzen zioten langile katoliko gazte garrantzitsuenetako bost animatu zituen.

Horrela, Jose Maria Ormaetxeak, Alfonso Gorroño-goitiak, Jose Maria Ortubaik, Luis Usatorrek eta Jesus Larrañagak Gasteizko etxetresna elektrikoaren enpresa txiki bat erostea erabaki zuten 1955ean. Ulgor izena jarri zioten, Fagor marka propioarekin etxetresna elektrikoak fabrikatzen hasi zen, eta 1956an Arrasatera lekualdatu zen. Haren atzetik iritsiko ziren San Jose kooperatiba (gaur egungo Eroskiren enbrioia), 1956an; Lankide Aurrezkia (1959an) eta LagunAro aseguru-mutua (1966an). Eta ondoren beste kooperatiba asko, gehienak industrialak. Horiek guztiak eman zioten forma gaur egungo MONDRAGON korporazioari. Baten bat desagertu egin da, hala nola Ulgor bera, urte batzuk geroago Fagor Etxetresna Elektrikoak izena hartu zuena.

Jose Maria Mendizabalek aldizkari honetan bertan haren heriotzatik urtebetera idatzi zuen Arizmendiarietaren gizarte-ekintzak duen humanitate horri buruz: “Haren lorpenak ez ziren bereak bakarrik izan; horregatik dira humanoagoak eta iristen zaizkigu gorenak direla iruditzera. Ekin behar zitzaioela uste zuen horretan gu guztiok parte harrarazten jakin zuen. (...) Enpresan [kooperatiban] murgilarazten jakin zuen eta bakoitzak bertan zegokigun erantzukizun-kuota onartzen jakin genuen”.

Jose Maria Arizmendiarietaren bizitzari biografia bat eskaini nion, agian laster irakurle arruntarentzat gertuagokoa den formatu batean berrargitaratuko dena. Bertan, Arrasaten bizi izan zen garaia, 1941 eta bera hil zen 1976 urtea bitartekoa, eguneroko epika gisa kalifikatu nuen. Epika txiki, isil eta gor bat, lanaren humanizazioaren eta enpresa-ekonomiaren espiritualizazioaren aldeko ahalegin pertsonalarena. Epika horrek egun bakoitza bi egun normal bezala biziartzion; hala, hil zenean zituen 61 urteak, inbertitutako lanean eta ahaleginean, 100 baino gehiago izan ziren. Espero dut liburu hura ilustratu zuten argazkiek laster berriz ere islatu ahal izatea lur honek eman duen korporazio industrial garrantzitsuenaren sortzaileak izan zuten profil epikoa. —

Zubi kooperatiboa Mexikorekin

Mexikotik Esperientzia Kooperatiboaren sortzaileari egindako begirada bat da hau. Ez da "asmo nostalgiko" batekin egina, etorkizuna eraikitzeko inspirazio gisa baizik. Hori guztia haren ideia nagusi batetik abiatuta: gizartea eraldatzeko kooperazioa.

ARTURO ALVARADO MONDRAGON MEXIKO UNIBERTSITATEAREN ERREKTOREA

2013an Mondragon Mexiko Unibertsitatea proiektua abian jarri genuenean, Querétaroko jendeak Mondragon jabearen abizena ote zen galdetzen zigun. Izan ere, ingurune industrialetik kanpo, ia inork ez zituen gure marka eta historia eza-gutzen.

Lantaldean, gure jatorria, gure inspirazio-iturria eta gure balioak zein diren argi eta garbi azalduko zuen kontakizun bat eraikitzeari ekin genion. Ezinbestean, bilaketa horrek Arizmendiarietaren bidera eraman gaitu. Filosofia instituzionaleko batzorde bat ere sortu dugu, apaizak egin zuena hobeto ulertzeko gogoz gaudenok osatua, haren ereduak etorkizunera nola bultzatzen gaituen ikusteaz gozatzeko.

Haren biografiak, hitzaldiak eta esaldiak aztertzean, ezinbestean miretsi eta eredutzat hartu dugu. Ez dugu pertsona bat idealizatu nahi, baizik eta errealitatea eraldatu zuten —eta eraldatzen jarraitzen duten— giza balio betiereko horiek aitortu nahi ditugu.

Arizmendiarietak ondarearen kontzeptua zer den hobeto ulertzen lagundu digu: ez da herentzia ekonomiko bat, gizabanakoaren bizitza gaingitu eta komunitatean irauten duen obra bat baizik, jende-talde baten eguneroko jardunean islatzen dena. Arizmendiarietaren ondarerik handiena MONDRAGONen eredu kooperatiboa da. Eredu horrek bizirik eta dinamiko jarraitzen du, garai berrietara egokitzuz eta elkartasuna, autoesijentzia eta proiektu komuna bultzatuz, interes pertsonal guztien gainetik.

Eredu inspiratzailea

Eredu hori belaunaldi bakoitzarekin bizi, moldatu eta eraldatu egiten da. Era berean, Arizmendiarrietak garai hartan egin zuena —interpretazioak alde batera utzita— gaur egun ere erabat baliozkoa, egokia eta aplikagarria da.

Apaizak gazteekin lan egin zuen; hezkuntzan sinetsi zuen, eta erabateko konfiantza izan zuen gizakiak taldean lan eginez duen gaitasun infinituan. Kapital kolektiboa indibidualaren aurretik jarri zuen, baina pertsona bakoitzak obra handiago horretan kosortzaile gisa duen garrantzia ahaztu gabe. Erakunde sendoak erakitzea bultzatu zuen, denboran iraungo zutenak eta gizarte aberatsago zein berdinzaleago bat sortzen lagunduko zutenak. Argi zeukan lanak duintasuna ematen duela, eta enplegu kooperatibo, demokratiko, parte-hartzaile eta autoesjenteak pertsona, enpresa eta gizartea bera eraldatzen dituela. Teknologia, ikerketa eta praktika etorkizunera begiratzeko ezinbesteko tresnak zirela ulertu zuen, betiere egungo erantzukizunei muzin egin gabe.

Mexikon ikasi dugu fede handiko gi-

zon bat egon zela, elkarlanaren bidez gauza sinesteziak lortzeko gai zen MONDRAGON laiko, ireki, pragmatiko eta zorrotz bat irudikatu zuena. Ikasi dugu nola bere adibide diskretuarekin, bere gizatasun handiarekin eta xehetasun guztiak zaintzeko gaitasunarekin, pertsonak eta erakundeak indartu zituen, azkenean bera ere gaingitu zuen eredu bat sortuz.

Gaur, gure artetik joan zela 50 urte bete direnean, inolako asmo nostalgikorik gabe, harro gaude gure Esperientzia Kooperatiboaren bultzatzaileaz. Berak jarraitzen baitu guran inspiratzen borondate onaren pedagogia bat, eta elkarlanean arituz gero edozein errealitate eraldatzeko eta edozein erronkari aurre egiteko gai izango garelako sinestarazten. —

“Iraganera begiratzea ez da atzera egitea; bultzada hartzeko eta nondik gatozen ulertzea, eta izaten utzi digutenen pare egoteko asmoz jardutea da”